

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування
(найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
на тему: **«Бюджетна система як інструмент регулювання
економічного розвитку»**

Виконавець:
Студентка ФЕФ
Кутас Анастасія Максимівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н. _____
(науковий ступінь, вчене звання)
Волкова Оксана Георгіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Бюджетна система є вагомим інструментом фінансового регулювання економіки, її збалансованість, оптимальність є однією з основних умов забезпечення економічного зростання. Основне завдання бюджетної політики полягає у фінансовому регулюванні економіки з метою перерозподілу ресурсів та згладжування коливань економічних процесів, що надає можливість досягнути визначених цілей соціально-економічного розвитку країни.

На даному етапі розвитку бюджетної системи важливим є здійснення дієвих перетворень шляхом використання обґрунтованих методів та інструментів бюджетної політики спрямованих на отримання якісного суспільно-значимого кінцевого результату.

Одним з найбільш важливих механізмів, що дозволяють державі здійснювати фінансово-економічне та соціальне регулювання, є бюджетна система. Саме вона використовується державою як засіб впливу на відтворювальний процес в країні шляхом формування централізованих фондів, забезпечуючи можливість виконання покладених на органи державної влади та місцевого самоврядування функцій.

Бюджет, будучи основним засобом мобілізації і витрачання фінансових ресурсів, дає можливість впливати на економіку, фінансувати її структурну перебудову, стимулювати розвиток пріоритетних секторів економіки, забезпечувати соціальну підтримку найменш захищених верств населення. Відповідно, забезпечення економічного зростання передбачає удосконалення бюджетної системи шляхом послідовного проведення науковообґрунтованої бюджетної політики, підвищення ефективності механізму управління бюджетним процесом.

У зв'язку з цим дослідження ролі бюджетної системи як інструменту економічного зростання набули особливої актуальності.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань формування бюджету, функціонування бюджетної системи можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Дж.М. Кейнса, П. Самуельсона. Проблеми формування бюджету як інструменту економічного зростання досліджувались у працях вітчизняних вчених: О. Василика, І. Запатріної, Л. Лисяк, І. Луніної, І. Лук'яненко, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія.

Метою роботи є розгляд теоретичних та практичних аспектів бюджетної системи як інструмент регулювання економічного розвитку.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

- визначити економічну сутність бюджетної системи;
- розкрити особливості формування бюджетної системи України;
- дослідити зарубіжний досвід бюджетного регулювання;
- здійснити моніторинг стану бюджетної системи в Україні;
- визначити основні проблеми бюджетного регулювання України
- визначити заходи вдосконалення бюджетної політики в Україні;
- здійснити прогнозування рівня міжбюджетних трансфертів від динаміки ВВП.

Об'єктом дослідження є бюджетна система.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають в процесі формування та використання коштів бюджетної системи з метою забезпеченні економічного зростання.

Методи дослідження. Історичний, структурний та системний методи використано при розкритті сутності, економічної природи бюджетної системи. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено

зарубіжний досвід бюджетного регулювання економіки, оцінювання стану бюджетної системи України. На підставі економіко-математичних методів розкрито бюджетний механізм України.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування та використання державного боргу, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Рахункової палати України Державного комітету статистики України, а також відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки. Основний зміст викладено на 116 сторінках. Робота містить 50 таблиць, 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ» розглянуто сутність поняття бюджету та бюджетної системи, її роль в економічному розвитку держави, особливості бюджетного розподілу коштів в Україні.

У другому розділі «АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ» проаналізовано динаміку та структуру доходів та видатків Державного та місцевих бюджетів України в умовах реформування бюджетної системи та продовження процесу фінансової децентралізації.

У третьому розділі «ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» визначено основні проблеми бюджетного розподілу коштів України в умовах дефіциту фінансових ресурсів та посилення боргового навантаження, основні заходи

вдосконалення бюджетної політики з метою стимулювання економічного розвитку країни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Встановлено, що бюджетна система активно використовується державою для управління економічними процесами. Вона відіграє істотну роль у посиленні концентрації грошових коштів на найважливіших напрямках соціально-економічного розвитку країни, удосконаленні галузевої та територіальної структури економіки. При цьому бюджетний перерозподіл коштів виступає як інструмент економічного зростання та здійснює інтегрований вплив на суспільне виробництво і як економічний важіль, і як стимул.
2. Встановлено, що з 2015 року з метою забезпечення бюджетної автономії і фінансової самостійності місцевих бюджетів відбулися зміни у складі, розмежуванні доходів і видатків між ланками бюджетної системи: систематизовано та закріплено видатки за рівнями місцевих бюджетів із одночасною передачею з державного бюджету окремих видатків у соціально-культурній сфері на місцевий рівень; передбачено нові підходи до формування доходів місцевих бюджетів; змінено склад міжбюджетних трансфертів та запроваджено “прямі” міжбюджетні відносини (передача трансфертів відбуватиметься на двох рівнях: перший – державний бюджет – обласний бюджет; другий – державний бюджет – бюджет міста обласного значення / бюджет об’єднаних територіальних громад / районний бюджет), розроблено новий механізм горизонтального бюджетного вирівнювання. Для забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень, із державного бюджету передається місцевим бюджетам на фінансування: охорони здоров’я – медична субвенція, субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних

програм та комплексних заходів програмного характеру; освіти – освітня субвенція та субвенція на підготовку робітничих кадрів; соціального захисту – субвенції на здійснення державних програм соціального захисту

3. Визначено, що за останні п'ять років доходи та видатки Зведеного бюджету мають чітку тенденцію до зростання. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет за 2013-2017 рр., а також частка видатків Зведеного бюджету у ВВП перевищують 30%, що свідчить про значний вплив на економіку. Водночас зростання цих часток може свідчити про проблеми в економіці та її зарегульованість. В 2015-2017 рр. спостерігалось значне зростання частки доходів та видатків, що обумовлене наслідками податкової реформи та наслідками оздоровлення економіки. Основною структуроутворюючою частиною дохідної частини Зведеного бюджету є податкові надходження, частка яких становить більше 70% всіх надходжень. Бюджетоутворюючими є такі податки, як податок на додану вартість,, акцизний податок, податок з доходів фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. За останні п'ять років частка податкових надходжень в структурі доходів Державного бюджету мала тенденцію до зростання (+1,83%), що пов'язано з перевищенням темпів зростання податкових надходжень над темпами зростання інших надходжень до доходів Державного бюджету.

4. Встановлено, що частка видатків Державного бюджету має чітку тенденцію до зростання з 56,86% у 2013 році до 79,42% у 2017 році, а частка доходів – утримується на рівні 76-77%. Така ситуація свідчить про посилення ролі розподілу коштів та вплив Державного бюджету на економіку країни.

5. Доведено, що видатки бюджетної системи зростають більшими темпами відносно економічного зростання країни. Встановлено, що в Державному бюджеті переважають поточні видатки (на них припадає більше 95% усіх видатків). В динаміці обсяги видатків зростають як порівняно з 2013 р. так і порівняно з 2016 р. Причому зростання обумовлене підвищенням розміру поточних видатків, які за 5 років зросли на 413 млрд. грн. (+107,11%). При цьому капітальні видатки зросли лише на 8,40 млрд. грн. (+47,19%).

Порівняно з 2016 р. в 2017 р. обсяги капітальних видатків скоротилися в Державному бюджеті на 1,40 млрд. грн.

6. Встановлено, що в місцевих бюджетах переважають поточні видатки (на них припадає більше 84% усіх видатків). Причому в 2017 р. частка їх зросла порівняно з 2016 р. на 0,03%. Такий склад видатків місцевих бюджетів України свідчить про зменшення інвестиційної складової зазначених бюджетів та сповільнення темпів оновлення обладнання довгострокового користування, внаслідок чого не тільки знижується якість надання суспільних послуг, а й, наприклад, у галузі охорони здоров'я, – виникають загрози для життя і здоров'я людей.

7. Аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій за 2013-2017рр. засвідчив, що більшою частиною капітальних інвестицій фінансуються за рахунок власних коштів підприємств. Проте, суттєво зросла роль коштів місцевих бюджетів у фінансуванні капітальних інвестицій: з 2,7% у 2013 році до 9,3% у 2017 році, що пов'язують з фінансуванням комунальної сфери та корелює з політикою фіскальної децентралізації.

8. Аналіз структури видатків за функціональною класифікацією між бюджетами різних рівнів засвідчив, що на державний бюджет залишається основне навантаження в сфері здійснення загальнодержавних функцій та соціального захисту. Однак, в сфері соціального захисту посилюється ролі місцевих органів влади. Крім того, сфера житлового-господарства також є прерогативою місцевих органів влади, що відповідає принципу бюджетного фінансування – субсидіарності. суттєво змінився розподіл економічних видатків між Державним та місцевими бюджетами України на користь останніх – до 54,3% у 2017 році проти 18,6% у 2013 році.

9. Проведений аналіз свідчить, що в Україні державна підтримка за рахунок бюджетних коштів потрібна багатьом галузям, наприклад: хімічній промисловості, легкій, харчовій, переробній. Бюджетні кошти необхідні для розбудови сучасних автомагістралей, створення високотехнологічних виробництв у машинобудуванні, розробки альтернативних видів енергії

тощо. Бюджетне регулювання і підтримка національної економіки дають можливість вітчизняним галузям, особливо тим, які спроможні виробляти продукцію з високою часткою доданої вартості, перейти на наступний етап розвитку та освоювати нові ринки збуту.

10. В роботі систематизовані основні проблемні моменти бюджетного розподілу коштів : низька питома вага видатків розвитку в бюджетній системі, не відповідність повноважень місцевих бюджетів рівню їх фінансового забезпечення, значне боргове навантаження на бюджетну систему, недосконалість та неузгодженість бюджетного та податкового законодавства, заборгованість між бюджетами різних рівнів.

11. В роботі запропоновано наступні основні заходи вдосконалення бюджетного розподілу коштів з метою стимулювання економічного розвитку: розвиток механізмів державно-приватного партнерства, встановлення податкового навантаження на основі оцінки показників економічного розвитку територій, здійснення бюджетного фінансування на розвиток територій з врахуванням їх економічного потенціалу

12. Враховуючи реформування фінансової системи України, нестабільність економічного становища, бюджетна політика має формуватися на основі таких підходів: визначення обсягу видатків бюджету в межах фіскальних обмежень; ефективний розподіл бюджетних коштів, який забезпечує найбільший соціально-економічний ефект; збалансованість бюджетної політики, поєднання активної бюджетної інвестиційної політики та контрциклічного регулювання; оптимізації зобов'язань держави, виходячи з можливостей бюджету, з розширенням солідарної відповідальності приватного сектора; посилення результативності бюджетного планування за допомогою застосування принципів бюджетування, орієнтованого на результат; стимулювання інвестицій приватного сектора, а не їх заміщення; розширення фінансової самостійності та підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування у вирішенні питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

АНОТАЦІЯ

Кутас Анастасії Максимівни «Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Структурна частина реферату складається з загальної характеристики роботи, основний зміст роботи та висновків. Об'єкт дослідження є бюджетна система.

В роботі визначено сутність, економічну бюджету та бюджетної системи

Визначено роль і місце бюджетної системи в економічному розвитку держави, її вплив на процесі відтворення країни; узагальнено зарубіжний досвід впливу держави на розподільчі процеси

Здійснено аналіз доходів та видатків бюджетів усіх рівнів в Україні, систематизовано основні проблеми капіталотворчого використання мобілізованих державою коштів до бюджетної системи, забезпечення фінансовими ресурсами виробництва в процесі перерозподільчих процесів в Україні, визначено стратегічні напрями удосконалення використання бюджетних коштів в економіці країни.

Ключові слова : бюджетна система, доходи бюджету, видатки бюджету, економічні видатки бюджету, видатки розвитку.

ANNOTATION

Kutas Anastasia Maksimovna "The Budget System as an Instrument for Regulating Economic Development" qualifying work for obtaining a master's degree in the field of specialty 8.07072 "Finance, Banking and Insurance" under the master's program "State and municipal finance"

Odessa National University of Economics
Odessa, 2018

The structural part of the abstract consists of a general description of the work, the main content of the work and conclusions. The object of research is the budget system.

The essence of the economic budget and the budget system are defined in the work

The role and place of the budget system in the economic development of the state, its influence on the process of reproduction of the country; generalized foreign experience of state influence on distribution processes

The analysis of incomes and expenditures of budgets of all levels in Ukraine, systematized the main problems of capital-raising use of funds mobilized by the state budget system, provision of financial resources of production in the process of redistributive processes in Ukraine, defined strategic directions of improving the use of budget funds in the national economy.

Key words: budget system, budget revenues, budget expenditures, economic budget expenditures, development expenditures